

SLUTRAPPORT

Marint Gränsforum Skagerrak 2019–2022

Marint Gränsforum Skagerrak – treårigt projekt inom programmet Interreg Sverige-Norge. Drevs av Svinesundskommittén och Viken fylkeskommune tillsammans med medsökande Länsstyrelsen i Västra Götaland och Göteborgs universitet/Tjärnö marina laboratorium.

Innehåll

1. Sammanfattning	4	4.5.5 Kurs för politiker och tjänste- personer i marina frågor	22
2. Abstract	5	4.5.6 Komparativ studie nationalparker	23
3. Bakgrund	6	5. Projektorganisation	24
4. Mål, resultat och förväntade effekter	7	6. Indikatorer	25
4.1 Projektets övergripande mål:	7	7. Gränsöverskridande mervärde	26
Delmål 1: Marin näringsutveckling.....	7	7.1 Gränsen som resurs.....	26
Delmål 2: Havsförvaltning.....	8	7.2 Nyttjande av kritisk massa	26
Delmål 3: Forskning och akademi.....	8	7.3 Överbryggande av gränshinder	27
4.2 Nyckelaktiviteter	9	8. De horisontella kriterierna	28
4.2.1 Resultatmål och huvudsakliga resultat inom delmål 1 – Näringsliv:	9	8.1 Hållbar utveckling.....	28
4.2.2 Resultatmål och huvudsakliga resultat inom delmål 2 – Havsförvaltning.....	12	8.2 Jämställdhet	29
4.2.3 Resultatmål och huvudsakliga resultat delmål 3 – Forskning och akademi.	13	8.3 Lika möjligheter och icke- diskriminering.....	29
4.3 Effekter	14	9. Information och kommunikation	30
4.4 Projektets bestående resultat	15	9.1 Kommunikationskanaler.....	30
4.4.1 Politiskt Forum Skagerrak.....	15	9.2 Digital plattform	31
4.4.2 Nätverk för ostron och algföretag	16	9.3 Annonsering	31
4.4.3 Branschrådet, Svenskt vattenbruk och sjömat (SVoS)	17	9.4 Logotyper.....	31
4.4.4 Dialogforum.....	18	10. Förankring av projektets resultat och effekter	32
4.4.5 Gränsregionalt Planforum.....	18	11. Aktiviteter och ekonomi	33
4.4.6 Marina kolonilotter.....	19	11.1 Kommunikation A1	34
4.5 Urval av övriga projektaktiviteter ...	20	11.2 Projektledning A2	34
4.5.1 Kartläggning av regelverk och till- ståndsprocesser för vattenbruk.....	20	11.3 Marin näringslivsutveckling A3.....	34
4.5.2 Forskarkonferensen.....	21	11.4 Havsförvaltning A4.....	35
4.5.3 Skagerrakkonferensen.....	21	11.5 Forskning och akademi A5	35
4.5.4 Marin företagsmässa.....	22	11.6 Utvärdering A6.....	35
		12. Förslag och idéer	36
		13. Länkar och arkiv	37

Foto: Karin Björk

Foto: Karin Björk

Sammanfattning

Projektet Marint Gränsforum Skagerrak (2019-2022) har haft det övergripande målet att skapa goda förutsättningar för den marina näringen att växa. Genom samverkan över gränsen ska projektet stärka Skagerrak som en blå tillväxtregion och en livskraftig miljö samtidigt som vi värnar om den värdefulla miljö som bland annat nationalparkerna utgör. Projektet skall leda till varaktiga arbetsformer och mötesplatser för det marina näringslivet samt för myndigheter och politik. Fokus har riktats till att stärka de marina näringarna, det gränsöverskridande samarbetet samt att kunskap delas mellan länderna.

Projektet är uppbyggt på tre huvudsakliga tematiska områden; näringsliv, planering och havsförvaltning, forskning och akademi. Inom område näringsliv har två gränsregionala nätverk för ostron respektive algföretag skapats för samverkan och utbyte av erfarenheter. Projektet har arrangerat kunskapshöjande aktiviteter genom kurser, workshops och konferenser. Tät dialog och nya forum har upprättats mellan företag, myndigheter och forskning med syfte att utveckla näringen.

Påverkansarbete har bedrivits mot nationella myndigheter för att de svenska villkoren för de begynnande näringarna inom alger och ostron ska matcha de norska i så stor utsträckning som möjligt. Ett lyckat pilotprojekt med marina kolonilotter på Tjärnö marina laboratorium har skapat stort intresse från allmänheten och media.

Projektägare för Marint Gränsforum Skagerrak är Svinesundskommittén och Viken Fylkeskommune, med Göteborgs universitet/Tjärnö marina laboratorium och Länsstyrelsen Västra Götalands län som medsökande. Utöver dessa har projektet femton partners och medfinansierare som representerar näringslivet, kommuner i gränsregionen, Västra Götalandsregionen samt Vestfold och Telemark Fylkeskommune.

Genom stort engagemang har projektdeltagarna skapat många goda resultat och långtgående effekter. Intresset för vattenbruk har fått ökat fokus i samhället och näringen har under projektet utvecklats positivt, nya företag har startats och flera investerar och utökar sin verksamhet. Många olika aktiviteter har skapat samverkan och kunskapsutbyte tvärs över forskning, näringsutveckling och förvaltning med näringslivsutveckling i fokus.

Bildandet av "Politiskt Forum Skagerrak" är ett centralt resultat för att skapa långsiktig samverkan för fortsatt blå tillväxt i gränsregionen mellan Norge och Sverige. Ett annat bestående resultat är branschföreningen Svenskt vattenbruk och sjömat, som fortsätter bedriva näringslivssamarbetet över gränsen.

Abstract

The project Marin gränsforum skagerrak (2019-2022) has had the overall goal of creating good conditions for the marine industry to grow. Through collaboration across the border, the project will strengthen the Skagerrak as a blue growth region and a viable environment, while at the same time protecting the valuable environment that, among other things, the national parks make up. The project should lead to lasting forms of work and meeting places for the marine industry as well as for authorities and politics. The focus has been on strengthening the marine industries, cross-border cooperation and knowledge sharing between the countries.

The project is structured around three main thematic areas; business development, planning and marine management, research and academia. Within the business sector, two cross-regional networks for oyster and seaweed companies have been created for collaboration and exchange of experiences. The project has arranged knowledge-raising activities through courses, workshops and conferences. Close dialogue and new forums have been established between companies, authorities and research with the aim of developing the industry.

Advocacy work has been carried out against national authorities so that the Swedish conditions for the nascent industries within algae and oysters match the Norwegian ones to the greatest extent possible. A successful pilot project with marine allotments at Tjärnö marine laboratory has generated great interest from the public and the media.

The project owners for Marint gränsforum Skagerrak are the Svinesund Committee and Viken County Municipality, with Gothenburg University/Tjärnö marine laboratory and the County Administrative Board of Västra Götaland County as co-applicants. In addition to these, the project has fifteen partners and co-financiers who represent business, municipalities in the border region, the Västra Götaland region and Vestfold and Telemark County Council.

Through great commitment, the project participants have created many good results and far-reaching effects. Interest in aquaculture has gained increased focus in society and the industry has developed positively during the project, new companies have been started and several are investing and expanding their operations. Many different activities have created collaboration and knowledge exchange across research, business development and administration with business development in focus.

The formation of "Politiskt Forum Skagerrak" is a central result for creating long-term cooperation for continued blue growth in the border region between Norway and Sweden. Another lasting result is the industry association Svenskt vattenbruk och sjömat, which continues to conduct business cooperation across the border.

Bakgrund

I gränsområdet mellan Sverige och Norge delar vi ett havs-område med en unik marin miljö med höga naturvärden och marina nationalparker på båda sidorna av gränsen. Med undantag för ett begränsat fiske och vattenbruk har den marina näringslivsutvecklingen varit i sin linda, men med stor potential för att utveckla fler företag som på olika sätt nyttjar havet och dess resurser på ett hållbart sätt.

EU:s strategi inom ”Blue Growth” pekar ut livsmedel, bioekonomi och förnybar energi inom marina och maritima näringarna som områden med särskilt stor tillväxtpotential. 2018 publicerade Maritima Klustret i Västra götalandregionen en omvärldsanalys för marina och maritima näringar som även den tryckte på vikten av fortsatt utveckling av gränsregionalt samarbete i Skagerrak. Gränsregionen Sverige och Norge ger också möjlighet till större marknader, värdekedjor och nya affärsmodeller för marina näringar verksamma i området.

Ett antal projekt och gränsregionala samarbeten med goda resultat inom marina och maritima frågor fanns sedan tidigare. Men fortsatt saknades en marin plattform och struktur som kontinuerligt och långsiktigt arbetar ur ett gränsregionalt samarbetsperspektiv för marin näringslivsutveckling, forskning, förvaltning, och hållbar tillväxt. Under tidigare projekt ”Framtiden är blå 1 och 2” formades idén om att etablera en Gränsregional plattform för Marin utveckling – ett marint gränsforum Skagerrak.

Projektet Marint Gränsforum Skagerrak ska erbjuda kontaktytor och nätverk och tillhandahålla de nödvändiga strukturerna för tvärssektoriella, gränsöverskridande samarbeten och diskussionsforum för de tre benen:

- **Näringslivsutveckling**
- **Havsförvaltning**
- **Forskning & akademi**

Det övergripande syftet med projektet är att ett forum/struktur är etablerad för näring, myndigheter och andra intressenter inom de tre olika delarna i projektet (marint näringsliv, havsplanering samt forskning och akademi). Projektet ska skapa varaktiga arbetsformer och mötesplatser för den marina näringen och för befintliga organisationer både politiskt och administrativt. Detta är av stor betydelse för att kunna föra resultaten vidare från genomförda insatsområdena efter att projektet är avslutat.

Mål, resultat och förväntade effekter

4.1

Projektets övergripande mål

Det övergripande målet är att skapa goda förutsättningar för den marina näringen att växa. Genom samverkan över gränsen ska projektet stärka Skagerrak som en blå tillväxtregion och en livskraftig miljö samtidigt som vi värnar om den värdefulla miljö som bland annat nationalparkerna utgör. Projektet skall leda till varaktiga arbetsformer och mötesplatser både för det marina näringslivet och för den politiska och administrativa nivån.

Delmål 1: Marin näringsutveckling

Ett kluster för dialog och kompetensförsörjning för gränsregional marin näringslivsutveckling är etablerat.

Övergripande resultat:

Vi anser att delmålet är uppnått. Genom projektet har två **gränsregionala nätverk** för ostron respektive algföretag bildats. Projektet har stärkt företagen genom att erbjuda olika typer av kompetenshöjande insatser genom workshops inom digitalisering, produktutveckling, marknadsföring och cirkulär ekonomi. Nya bestående forum och kontaktytor mellan företag, forskare och förvaltning har skapats.

Totalt har 49 företag medverkat och fått stöd genom projektet, främst genom de aktiviteter som projektet genomfört inom nätverken för företagen. Totalt har 15 nya företag inom branschen startas under projekttiden och fått stöd (nio svenska och sex norska), 8 företag har etablerat sig på en större marknad och fem företag har inlett en exportsatsning. Flera av företagen i nätverken har vuxit i antal anställda och säger att kompetensutbytet genom kurserna och nätverket har bidragit. 15 nya vattenbruksföretag har startats.

Ur nätverken har **branschföreningen** Svenskt vattenbruk och sjömat (SVoS) bildats. SVoS driver nu flera av branschens viktiga frågor vidare så som kompetensförsörjning, myndighetsdialog och behovsstyrd forskning. SVoS består för tillfället av svenska företag, ambitionen är att även norska företag ska bli medlemmar och på sikt bilda ett Nordiskt branschråd. SVoS kommer att ansvara för att företagsnätverken drivs vidare efter projektet.

Delmål 2: Havsförvaltning

Ett forum för dialog och kompetensförsörjning för gränsregional kust och havsplanering i syfte att stärka marin näringslivsutveckling är etablerat.

Övergripande resultat:

Vi anser att delmålet är uppnått. Ett gränsregionalt **planforum** för kommunala planerare och näringslivsutvecklare har genomförts årligen, med syfte att öka kunskapen om förutsättningarna för att utveckla marina näringar. Projektet har digitaliserat och tillgängliggjort kartunderlag. Rapporter och underlag har tagits fram för att belysa skillnader och likheter mellan de norska och svenska planerings- och förvaltningssystemen för havsplanering och förvaltning.

Inom ramen för projektet har **kontaktytor etablerats mellan svenska och norska politiker** på regional nivå. Våren 2022 tog Vestfold och Telemark fylkeskommune, Viken fylkeskommune och Västra Götalandsregionen ett historiskt beslut om att **bilda Politiskt Forum Skagerrak**. Det blir ett permanent politiskt nätverk för att lyfta det gemensamma havet Skagerrak och möjliggöra strukturerad gränsöverskridande samverkan på politisk och administrativ nivå. Dess uppdrag är att vara ett forum för kunskapsutbyte, dialog och koordinering för att främja näringslivsutveckling.

Delmål 3: Forskning och akademi

Ett forum för forskning och akademi för gränsöverskridande dialog och kompetensförsörjning i syfte att stärka forskning, och marin näringslivsutveckling, är etablerat.

Övergripande resultat:

Vi bedömer delmålet är uppnått.

Projektet har möjliggjort kunskapsutbyte och samverkan bland forskningsaktörer över landsgränserna. En gränsregional forskarkonferens har arrangerats. En andra planerades, men pausades under pandemin. Ett formellt forum för just Skagerrak är inte efterfrågat, då forskningen är internationell och samarbete pågår kontinuerligt kring forskningsområden .

Genom föreläsningar och kurser för företagsnätverken har nya kontaktytor och samarbeten etablerats mellan forskare och företag, och det finns ett ömsesidigt intresse att samarbetet fortsätter. En planerad och framskjuten gränsregional konferens kommer hållas i oktober 2022. Forskningssamarbeten pågår och vidareutvecklas inom nya projekt.

4.2

Nyckelaktiviteter

4.2.1

Resultatmål och huvudsakliga resultat inom delmål 1 Näringsliv:

Resultatmål:

Det marina näringslivet, har getts möjlighet att mogna och utvecklas i vår region.

Huvudsakliga resultat:

Det är tydligt att de blå näringarna har fått ett ökat fokus; nya nationella och regionala strategier för blå näringslivsutveckling, efterfrågan av produkter på marknaden ökar, och fler är intresserade av hur blå grödor kan bidra till livsmedelsförsörjningen. Flera företag har tagit steget från enskild näringsverksamhet till aktiebolag. Flera företag har anställt mer personal. Åtta företagare har utvecklat sin verksamhet till en större marknad och två har etablerat sig för export. Samarbete för ett gemensamt varumärke Skagerraksostron har påbörjats.

Kunskapsunderlag om lagar och regler har tagits fram för svenska och norska företagare som vill starta vattenbruk. Det är stora olikheter mellan länderna, vilket i sin tur ger en skev konkurrens. På svensk sida har projektet och branschföreningen Svenskt vattenbruk och Sjömat arrangerat två dialogtillfällen mellan företag och myndigheter. Projektet har i samarbete med Fiskekommunerna bidragit med förslag om regel-förenklingar som lämnats in till Regeringskansliet.

Omsättningen har ökat och resultatet har förbättrats för de företag som ingår i projektet.

Många av företagen som deltog i starten av projektet har haft en positiv utveckling. Exempelvis så har Ostrea Aquaculture, Nordic seafarm, Norwegian Shores, Storm Østers och Hvaler Krabbe ökat omsättningen, tagit in kapital, och anställt personal under denna period. Många av företagen har uttryckt att den kunskap som byggts upp och som delats, plus de nya affärsmöjligheter som uppstått via projektet, har haft stor betydelse för utvecklingen.

Coronapandemin slog dock hårt mot företagen i projektet då efterfrågan minskade kraftigt. Två företag fick lägga ned sin verksamhet på grund av dålig likviditet.

Nya hållbara företag har startats, fler arbetstillfällen har skapats.

15 nya vattenbruksföretag har startats i projektområdet, varav 9 svenska och 6 norska som fått stöd av projektet. Ett krabbförädlingsföretag i Norge har gått från 1 till 12 anställda och Ett algodlingsföretag som startade som ett forskningsprojekt har utvecklats till ett bolag med 9 anställda. Ett ostron företag har gått från tre till fem anställda.

Många av företagen har uttryckt att den kunskap som byggts upp och delat med sig samt nya affärsmöjligheter som uppstått i projektet har haft stor betydelse för företagets utveckling.

Resultatmål:

Företagens behov av digitala verktyg är identifierade och företagen har fått kunskap i användandet av olika digitala verktyg.

Huvudsakliga resultat:

Företagen och andra deltagare i projektet har haft en brant digital inlärningskurva på grund av pandemin. Detta bör dock leda till nya steg för ytterligare digitalisering i verksamheterna efter att projektet avslutats.

- Företagsnätverkens geografiska krets har breddats med företagare och forskare från Danmark och vestlandet i Norge delvis i och med att man möjliggjort för digital medverkan i nätverken.
- Workshop för företag med fokus på digitalisering genomfördes i tidigt i projektet, med utgångspunkt i Nordregios Rapport Digitalisering och blå växt i Svinesundsregionen.
- Digital logistikpilot genomfördes under pandemin, med syfte att samordna beställningar och distribution.
- Flera av företagen på Svensk sida nyttjar RoW kameror för att undersöka odlingen under ytan.
- Även traditionella undervattenskameror har använts för att undersöka botten inför ansökan om odling. Länsstyrelsen sätter numera större krav på bottenundersökningar i tillståndsprocesser.

Det finns ett etablerat marint företagsnätverk över gränsen med en stark koppling till det Maritima Klustret i Västsverige.

Nätverken för ostronföretag respektive algföretag är väletablerade med företag och kunskapsmiljöer på båda sidor om gränsen. Branschrådet Svenskt vattenbruk och sjömat är bildat. Maritima klustrets struktur har ändrats under projektiden, där av den har förväntade kopplingen blivit annat än det som planerades. Tätt samarbete har skett med Fiskekommunerna, Swemarc och Maritima klustret, Lokal producerat i väst, Guldkorn- Smak på Östfold och Skjaergårdsmat i Vestfold/Telemark.

Det finns en etablerad relation mellan företag och forskningen i regionen för produktutveckling och kommersialisering av forskningsresultat.

Både alg- och ostronnäringen i Skagerrak är nya näringar och kunskap från forskning och akademi är viktig för fortsatt utveckling. Det har därför varit viktigt att forsknings- och utbildningsaktörer deltagit aktivt i nätverken och projektet.

Aktörerna är Tjärnö marina laboratorium (GU), Kristineberg forskningsstation (GU) Sveriges veterinärmedicinska anstalt (SVA) Havsforskningsinstitutet, Norges Miljö- och biovetenskapliga universitet (NMBU) Rise, Nofima, Sweden Food Arena, Innovatum.

Matillsynet och Livsmedelsverket sätter villkor för den nya framväxande branschen och dialog med dem har varit viktigt.

Forskare och innovationsaktörer har medverkat på företagens nätverksträffar och kurser. Andra mötesplatser är marina Företagsmässan och Skagerrakkonferensen.

Flera behovsstyrda forskningsstudier har startats, med syfte att hitta nya lösningar, exempelvis musselodlingars påverkan på den marina bottenmiljön och forskning kring ostron som en miljöresurs.

Gränshinder för affärer över gränsen har identifierats och 1 - 2 lösningsprocesser har startats.

De gränshinder som identifierats är:

- Förflyttning av levande marina djur mellan Norge och motsatt.
- Forskningsfartyg får inte enkelt passera landsgränsen.

Projektet har initierat ett samarbete med svenska fiskare för leverans av levande krabba för vidareförädling vid Hvaler Krabbe sin anläggning i Norge. Regelverket är omfattande för export utanför EU. Svinesundskommittén fortsätter att följa upp arbetet med båda gränshinder.

Resultatmål:

Fem "näringslivs-case" har genomförts. Erfarenheter och resultat från detta arbetet har levererats och stärkt de företag som är knutna till de olika grupperna, t.ex. ostronnätverk, och algnätverk.

Huvudsakliga resultat:

Ostron

- I Norge har flera tillstånd givits i Oslofjorden för att plocka stillehavsostron vilket medfört till ett ökat fiske av ostron.
- Det landbaserade ostroatkläckeriet på Koster har ökat produktionen och företaget har börjat skörda för försäljning.
- Ett företag som plockar ostron har investerat i en ny reningsanläggning på Tjärnö.
- Flera aktörer har startat med Ostronfisketurism i Sverige

Alger

- Odlingsförsök med sockertång har gett goda resultat, flera kommersiella odlingar har startats.
- Nya affärsmodeller har skapats där restauranger kontraktsodlar hos tångföretag.
- Odlingsförsök med flera nya arter är på gång och har gett goda resultat. T.ex. Havssallad,
- Näringsinnehåll och mattrygghet har undersökts och nationella riktlinjer har tagits fram i Norge och Sverige.

Landbaserat vattenbruk

Företagen vi tänkt följa, gick i konkurs. Vi har därefter följt ett företag i etableringsprocessen för att etablera en landbaserad laxodling utanför Strömstad. I Norge har Fredrikstad seafood under projektet startat produktion av lax, och ansöker nu om vattenbrukstillstånd för att odla arten Yellowtail Kingfish

Havsbaserad uppfödning

Hvaler Krabbe - vattenbruksansökan för utsättning och uppfödning av krabba på havsbotten utanför Hvaler närmar sig sitt slutförande.

Nya arter

Samarbete med Projektet Scary Seafood för att utforska hur vi tar vara på oanvända marina resurser och skapar annorlunda matupplevelser. Exempelvis djur och alger som är vanliga, men som saknar ekonomiskt värde idag, bifångster som inte landas eftersom efterfrågan saknas och biprodukter från fiskberedningsindustrin. Workshopserie med kokkar har hållits för att testa nya arter. En rapport har tagits fram för projektet. (Se länkar kap 13)

Marin kunskapsturism

- Tjärnö marina laboratorium har tagit fram ett 2-dagars utbildningspaket i marinbiologi för guider. Utbildningen genomfördes i samarbete med Inspiria Sciencecenter.
- Tjärnö marina laboratorium håller i strandexkursioner på Lagunens camping. En affärsmodell har tagits fram för hur detta samarbete ska drivas.

Inkubator-tjänster med tillgång till marin kompetens är tillgänglig för "start up" företag inom marina näringar.

Under hela projekt-tiden har kontakt hållits med innovationsaktörer; Aggrator (NMBU), Nofima och Næringsshagen Østfold i Norge och Innovatum i Sverige.

4.2.2

Resultatmål och huvudsakliga resultat inom delmål 2 Havsförvaltning:

Delmål och aktiviteter för delområde Havsförvaltning var högt uppsatta vid projektstart. Under projektets gång har flera av resultatmålen formulerats om då konkretisering har behövts.

Resultatmål:	Huvudsakliga resultat:
Kunskapshöjande aktiviteter har lett till att tjänstemän och politiker har ökat sina kunskaper om nationella förutsättningar, mellannationella likheter och skillnader samt gränsregionala frågor.	<ul style="list-style-type: none">• Tre tillfällen med gränsregionalt planforum har genomförts.• Marin kurs för politiker och tjänstepersoner har genomförts två gånger, ett trettiotal politiker har deltagit från norska och svenska kommuner.• Projektet har digitaliserat och tillgängliggjort kartunderlag för att underlätta för företag vid nyetableringar.• Kunskapsunderlag om svenska respektive norska plansystemen har tagits fram, liksom en jämförelse av regionala strategidokument för att identifiera knäckfrågor för ett politiskt samarbete med fokus på marina näringslivet.• Möten med kustkommunerna i Viken fylkeskommune för att följa upp Mulighetskartläggning for kystbaserte næringer i Østfold (2020) med ambitionen att utarbeta en gemensam strategi for marin næringsutveckling.
Den komparativa studien finns publicerad och identifierar vilka lösningsprocesser som behöver startas.	Student på GU har genomfört en komparativ studie om Kosterhavet och Yttre Hvalers nationalparker. Resultaten från rapporten indikerar flera skillnader i ländernas lagstiftningsstrukturer och förvaltningssystem samt förslag på lösningar.
Det finns ett etablerat samarbete och regelbunden årlig dialog mellan ansvariga kommuner och myndigheter kring gränsregionala planerings- och näringslivsfrågor.	Projektet har etablerat Politiskt forum Skagerrak. Ett permanent politiskt nätverk för att lyfta det gemensamma havet Skagerrak och möjliggör fördjupad gränsöverskridande samverkan på politisk och administrativ nivå. Ett gränsregionalt planforum kommer arrangeras årligen.
En kunskapsbank har skapats och dess behov och syfte har utvärderats. Ett framtida ägande har undersökts.	Information och kartmaterial av gränsregionalt intresse har samlats på Svinesundskommitténs hemsida, men behovet bedöms som litet, då denna information går att finna via sökmotorer idag. Kartverket respektive Lantmäteriet har sina egna hemsidor med där kartdata.
Det finns tydliga uppdrag och mandat för de berörda myndigheterna (t.ex. Länsstyrelsen/ Fylkesmannen) att verka inom, avseende gränsregionala planeringsfrågor.	Detta har ej uppnåtts. Uppdragen för Länsstyrelse/Statsforvalteren ges årlvis till myndigheterna från Regeringen och Stortinget genom regelbrev respektive tilldelningsbrev. En lämplig uppgift för Politiskt Forum Skagerrak att arbeta vidare med.

4.2.3

Resultatmål och huvudsakliga resultat inom delmål 3 Forskning och akademi:

Resultatmål:

Ett forum för forskning och akademi är etablerat där svenska och norska institutioner i gränsregionen ingår. Det akademiska forumet träffas minst 1 gång per år.

Huvudsakliga resultat:

Under projektets har goda kontakter etablerats och ett antal aktiviteter arrangerats mellan Tjärnö Marina laboratorium och Havsforskningsinstitutet i Flödeviken. Det har inte ansetts nödvändigt att bilda ett formellt forum då mycket av forskningen är internationell och samarbete pågår kontinuerligt.

Ett arbete har startats med att utveckla gemensam digital information mellan forskningsmiljöer och mellan forskning och näringsliv, förvaltning och akademi.

En digital databas har skapats för att lagra biologisk data som samlas in av forskning och inventeringar. Databasen syftar till att utveckla och tillgängliggöra en befintlig infrastruktur för olika typer av havsmiljödata, exempelvis dykinventeringar, video-transekter, fotografier, habitatkartor m.m. som används inom forskningen och förvaltningen.

Dessa åtgärder har öppnat nya möjligheter att på ett effektivare sätt använda video- och annan data inom förvaltningen, forskningen och för att förmedla kunskap om havet till allmänheten.

Databasen har bidragit med kunskap, filmer och bilder till Universeums "Vislab" i Göteborg som invigdes i mars 2022.

Databasen kommer att upprätthållas och utvecklas av Göteborgs universitet gemensamt med Kosterhavets nationalpark.

En plan för kompetensförsörjning i syfte att underbygga marin forskning, förvaltning och näringsutveckling är upprättad.

Detta resultat mål är delvis uppnått. Flera utbildningar har tagits fram och genomförts.

- Om marina frågor för politiker och tjänstepersoner - av Tjärnö marina laboratorium.
- Att hålla en strandexcursion" - av Tjärnö marina laboratorium i samarbete med Inspiria Sciencepark.
- Om aktuell marin forskning för handläggare på Länsstyrelsen - av Tjärnö marina laboratorium i samarbete med GU/Swemarc och Sveriges veterinärtekniska anstalt.

En gränsregional vetenskaplig konferens genomförs årligen.

En gränsregional forskarkonferens har arrangerats. En andra planerades, men pausades under pandemin. En gränsregional konferens kommer hållas i oktober 2022 av Havsforskningsinstitutet i Flödeviken.

Tjärnö marina laboratorium och Havsforskningsinstitutet är etablerade mötesplatser för marint näringsliv/företag och akademi.

En marin företagsmässa har genomförts på Tjärnö Marina Laboratorium med syfte att vara en mötesplats mellan akademi och näringsliv. En andra planerades till Havsforskningsinstitutet pausades under pandemin. I förlängningen av projektet implementerades företagsmässan i Skagerrakkonferensen. Konferensen samlade näringsliv, forskning, politiker och myndighetspersoner, samt bjöd på en marknad där marina företag presenterade sina produkter.

Effekter

Foto: Hanna Sallén Lennerthson

Projektet har gett många bestående effekter.

- Vattenbruket i Viken och Västra Götaland har fått större uppmärksamhet.
- Vi ser ett ökat intresse för marina frågor bland politiker i projektets medlemskommuner.
- Flera företag inom Ung företagsamhet och Norska ungdomsbedrifter med marin inriktning har skapats i vårt område.
- De goda resultaten i projektet har lett till att fylkesrådet i Viken fylkeskommune har antagit en ambitiös vidaresatsning på marin bioekonomi.
- Nya samarbeten och projekt med intressenter för marina kolonilotter i Norden, kolonilotter kommer att sättas ut i Göteborgs frihamn.
- Nätverken med ostron- respektive algföretag har givit inspiration till nya användningsområden och innovationer ex ostronskal till cementindustrin, jordförbättringsmedel eller förpackningsmaterial.
- Förfrågningar från norska fiskare att få tillstånd att fiska ostron på svensk sida.
- Samarbete med projektet Added value local food (Sverige, Frankrike, Belgien och Finland) har gett marknadsföring för både norska och svenska företag i Frankrike och Belgien.
- En förstudie för marknadsföring av vattenbruksprodukter är genomförd i Sverige med Norge och Norsk sjömat som inspiration.
- Svenska regeringen har tillsatt utredning där man även skall se på hur vattenbruket bedrivs i Norge.
- SVoS är föreslagna att sitta med i övervakningskommittén för Havs och Fiskerifonden
- Fiskekommunerna har beslutat lämna över det västsvenska ansvaret till SVoS för dialogen med regeringskansliet om arbetet för regelförenkling för vattenbruket.

4.4

Projektets bestående resultat

Syftet med Politiskt Forum Skagerrak är att realisera potentialen för ny marin livsmedelsproduktion, ny maritim industri och fler arbetsplatser.

4.4.1

Politiskt Forum Skagerrak

Politiskt Forum Skagerrak är ett nätverk som Vestfold og Telemark och Viken fylkeskommune samt Västra Götalandsregionen beslutade att bilda senvåren 2022, Forumet består av politiska representanter som utses av varje medlemsorganisation, en ordinarie och en ersättare per organisation. De kommer att mötas 2 gånger per år. Svinesundskommittén ska fungera som sekretariat för forumet och en haltidsjänst finansieras av regionerna och Svinesundskommittén.

Forumets uppdrag är:

1. Kunskapsutbyte om havsrummets påverkan och användning, pågående utvecklingsarbete
2. Politiskt inflytande - hitta lösningar på frågor identifierade av forskare, planerare, företag och arbeta för nationell och internationell politik för Skagerrak
3. Dialog – förebygga konflikter, ta initiativ till att aktörer möts och öka förutsägbarheten i att använda marina resurser
4. Resurser till utvecklingsprojekt - stödja aktörers ansökningar om extern finansiering.

>>

Forumet kan utfärda rekommendationer till medlemmarna respektive andra organisationer. Forumet kan föreslå insatser som respektive organisation kan fatta formellt beslut om.

Det övergripande syftet med forumet är:

Ett friskt och produktivt Skagerrak som en tydlig resurs för hållbar ekonomisk, miljömässig och social utveckling. Forumet startar med följande prioriterade mål: Att främja affärsutveckling och adressera målkonflikter mellan miljömässig, social och ekonomisk hållbar utveckling. Syftet är att realisera potentialen för ny marin livsmedelsproduktion, ny maritim industri och fler arbetsplatser.

Fylkeskommuner i Norge har bredare mandat än regioner i Sverige. I Sverige är det länsstyrelsen som har uppdrag kring planering, miljötillsyn och vattenförvaltning, medan fylkeskommunerna i Norge har denna uppgift. Länsstyrelsen i Västra Götalands län kommer därför att vara observatör till forumet. Forumet ska samverka med representanter från andra organisationer (akademi, myndigheter, näringsliv och civilsamhället) beroende på ämne. På sikt kan även regionala representanter från Agder fylkeskommune och Danmark bjudas in att bli medlemmar.

4.4.2

Nätverk för ostron och algföretag

Genom projektet har två gränsregionala nätverk för ostron och algföretag bildats och drivits, från början med fysiska möten men under pandemin blev det digitala möten. Nätverken har träffats några gånger per år för att diskutera gemensamma problemställningar, dela erfarenheter och inspirera varandra. Projektet har stärkt företagen genom att erbjuda olika typer av kompetenshöjande insatser genom kurser inom digitalisering, produktutveckling, marknadsföring och cirkulär ekonomi. Nya kontaktytor mellan företag och forskare har skapats, som bidragit med aktuell forskning på nätverkens träffar. Branschrådet Svenskt vattenbruk och sjömat ansvarar för att sammankalla och driva nätverken vidare efter projektavslut.

4.4.3

Branschrådet, Svenskt vattenbruk och sjömat (SVoS)

Samarbetet i företagsnätverken ledde till insikten att det är olika förutsättningar och problemställningar för vattenbruksföretag i Norge och Sverige. Norge har en välorganiserad sjömatnäring och de svenska företagen insåg att även svenska företag behöver gå samman och arbeta för näringens framtid. Under 2020 bildades branschrådet Svenskt vattenbruk och sjömat, en ekonomisk förening som samlar företag som odlar eller skördar ostron, musslor, alger och andra marina råvaror i havet eller på land.

Branschrådet Svenskt vattenbruk och sjömat kommer att arbeta med frågor som är viktiga för en positiv och hållbar utveckling vad gäller nyttjandet av råvaror från havet. Även norska företag kan bli medlemmar och ambitionen är att på sikt skapa ett Nordiskt branschråd. Initiativ till samarbete med norska motsvariga branschorganisationer har inletts. SVoS driver nu flera av branschens viktiga frågor vidare så som kompetensförsörjning, myndighetsdialog och behovsstyrd forskning. SVoS är nu en etablerad remissinstans i vattenbruksfrågor och föreslagna att sitta i övervakningskommittén för Havs och Fiskerifonden. De har tillsammans med Fiskekommunerna bidragit med förslag om regelförenklingar som lämnats in till Regeringskansliet. Ett resultat av processen kring kartläggningen av tillstånd för vattenbruk har synliggjort behov av samtal mellan näringen och handläggare på Länsstyrelsen. Nu genomförs planerade möten mellan vattenbruksföretag och en "vattenbruksgrupp" på Länsstyrelsen VG och Halland, 4 gånger per år.

4.4.4

Dialogforum

I Sverige, i motsats till Norge, upplever många av de marina företagen att det finns en del utmaningar med krångliga regler och svåra tillståndsprocesser. Branschen efterfrågade en tydligare dialog med ansvariga myndigheter. Därför arrangerade projektet ett marint Dialogforum med representanter från vattenbruksnäringen och chefer från Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelsen Västra Götaland samt Jordbruksverket. Syfte är att skapa en dialog mellan vattenbruksföretag och myndigheter och diskutera frågor som är viktiga för att komma framåt för vattenbruksnäringen. Ex regelverk och tillståndsprocesser. Forumet har visat sig ge resultat och kommer fortsättningsvis drivas av SVoS. Under hösten 2022 är det Länsstyrelsen som bjuder in till möte.

4.4.5

Gränsregionalt Planforum

För att de marina näringarna ska ges förutsättningar att växa är en förutsättning att havsförvaltning och planering lägger till rätta för utvecklingen. Ländernas lagstiftningar och förvaltningssystem skiljer sig åt. I specifika fall samarbetar myndigheter, regioner och kommuner, men generellt sett saknas en struktur som gör det möjligt att föra en övergripande dialog. Därför skapades Gränsregionalt planforum, ett svenskt-norskt forum för fysisk planering och havsförvaltning där tjänstepersoner från kommunal, regional och nationell nivå träffas och byter kunskap och erfarenheter.

Inom ramen för projektet har Planforum arrangerats tre gånger. I uppföljande utvärderingen uttryckte deltagarna att det är viktigt med en mötesplats där olika teman inom planering och näringsliv kan diskuteras. Särskilt viktigt är samverkan över gränsen efter pandemin. Svinesundskommittén kommer fortsättningsvis arrangera ett årligt gränsregionalt planforum.

En kolonilott i havet

– framtidens skafferi?

2050 spås jordens befolkning ha uppnått cirka 10 miljarder invånare. Vi står därmed inför en stor utmaning att få maten att räckta till.

Blåmussla, europeiskt ostron, sockertare, strandsnäcka, strandkrabba, tångräka och sandräka är arter som skulle vara lämpliga att odla eller förvara på kolonilotten.

Det viktiga är att bara odla eller förvara sådant som finns naturligt i havet på den plats där du befinner dig. Det skulle kunna bli allvarliga konsekvenser om nya arter införas till området som sedan slår ut naturliga bestånd.

Tänk på att: Du behöver själv ta reda på vilka tillstånd som krävs för att skapa en marin kolonilott.

Titta, undersök och känn!
 Dra gärna upp banden för att se hur det ser ut.

Vattenbruk
 För att kunna producera marina råvaror på ett hållbart sätt krävs nya lösningar, som vattenbruk. Vattenbruk är som ett lantbruk fast i havet. Det kan vara alger, musslor, ostron, kräftdjur och fisk. Vattenbruket den livsmedelssektorn som växer snabbast i världen. Halften av all fisk som konsumeras av oss odlas i havet. Vattenbruk kan ske till havs, i sjöar, vattendrag och i land.

Kolonilott
 En kolonilott i havet är en "plattform" där man odlar och förvarar råvaror från havet, småskaligt och för hushållsbehov. Det kan jämföras med att ha ett växthus, en kryddträdgård eller ett potatisland. Men till skillnad från odling på land, behövs det varken tillsättas näring eller vatten till odlingarna. I havet finns tillräckligt med näringsämnen i form av kväve och fosfor som grödorna kan ta upp.

Vill du veta mer om vattenbruk? Använd denna QR-kod.

Vill du läsa mer om projektet Marint Gränsforum Skagerrak, använd denna QR-kod.

4.4.6

Marina kolonilotter

Inom projektet ett har ett pilotprojekt för Marina kolonilotter genomförts på Tjärnö Marina Laboratorium. Det är en odlingslott i havet där man odlar och förvarar råvaror från havet, småskaligt och för hushållsbehov. Det kan jämföras med att ha ett växthus, en kryddträdgård eller ett potatisland. Men till skillnad från odling på land behöver det varken tillsättas näring eller vatten till odlingarna.

Projektet har utformat kolonilotten, testat olika redskap och organismer som är lämpliga, samt skapat en informationsplats runt framtidens mat. Projektet har även kartlagt vilka tillstånd som krävs och det nuvarande systemet i Sverige är krångligt. Det är svårt att hitta information och i vilken ordning tillstånden ska sökas, vilken myndighet som är ansvarig för vad etc. Pilotprojektet har skapat stort intresse både från allmänheten och media, med ett flertal TV och radio-reportage och ett 150-tal artiklar i media. Inspiration är hämtad från Danmark och föreningen "Havhoest" där "marine nyttehaver" blivit lite av en folkrörelse med ett 20-tal odlingsföreningar runt om i landet.

Pilotprojektet ledde till ett samarbete med organisationen Havhoest i Danmark och medverkan i en nordisk förstudie för att utveckla konceptet i Norge och Sverige. Göteborgs Universitet har fått beviljat medel från Vinnova för att fortsätta arbetet med marina kolonilotter tillsammans med Stadsbyggnadskontoret och Göteborg o Co, för att bygga kolonilotter och ett omställningshotell i Frihamnen, Göteborg under hösten 2022. Pilotstudien är sammanfattad i en rapport. (Se länk kapitel 13)

4.5

Urval av övriga projektaktiviteter

Arbetet har resulterat i att vi tagit fram två processkartor i samarbetete med havskunniga jurister på Swemarc för att visa på komplexiteten.

4.5.1

Kartläggning av regelverk och tillståndprocesser för vattenbruk

I början av projektet planerades det för 2 st Marina hängande trädgårdar, en utanför Strömstad och en utanför Skjærhalden i Norge. För att få tillstånd att lägga ut en plattform söktes "strandskyddsdispens". Detta resulterade i att vi fick upp ögonen för den komplexa processen för att bedriva odling i havet. Det var inte enkelt, utan krävde många olika undersökningar och dokument med ansökningar och avgifter för olika tillstånd. Vi valde då att inte lägga ut en fysisk plattform, utan istället fokusera på kartläggning av tillståndprocessen. Detta gjordes i samarbete med tjänstemän på Länsstyrelsen som tagit fram en "handledning för vattenbruk".

Vi hade även fått inspel från algföretagare om att det saknades "regler" för plockning av alger. Ett projekt Swedish seaweed agenda har lyft detta. Vi tog med deras resultat och info i vårt fortsatta arbete.

Kartläggningen visade att det är tre olika processer för tillstånd att odla musslor/ostron, alger och fisk. Vi jämförde detta med hur arbetet i Norge gick till och där är processen betydligt enklare och tydligare. Där finns även en akvakulturlag som hanterar dessa frågor på ett bra sätt, den saknas i Sveriges regelverk. Arbetet har resulterat i att vi tagit fram två processkartor i samarbetete med havskunniga jurister på Swemarc för att visa på komplexiteten.

Underlaget har använts i processen kring regelförenklingar med svenska myndigheter. I detta arbete har vi tagit hjälp av Viken fylkeskommunes handläggare för akvakulturfrågor samt handläggare på Fiskeridirektoratet.

Vi planerade även att handledningen som Länsstyrelsen tagit fram skulle hinna uppdateras då det tillkommit en hel del ny information t.ex. en särskild checklista på Verksam.se för vattenbruksföretag. Detta arbete kvarstår och får göras av Länsstyrelsen efter projektet.

4.5.2

Forskarkonferensen

2019 genomfördes en första på Forskarkonferens på Tjärnö marina laboratorium. Bland deltagarna fanns forskare från Göteborgs universitet, Havsforskningsinstitutet, Norges miljø- og biovitenskapelig universitet (NMBU), Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU), Universitetet i Oslo och Universitetet i Agder. Även tjänstemän från regionala myndigheter inom natur- och fiskeförvaltning och regional utveckling medverkade.

Konferensen ledde till nya kontakter och utökade gränsregionala samarbeten. Bland annat har forskare på Tjärnö och havsforskningsinstitutet startat nya forskningsprojekt tillsammans kring torskgenetik. Planen var att ha en årlig roterande konferens, tyvärr satte pandemin planerna på paus. En nästa konferens planeras att hållas efter projekt slut på Havsforskningsinstitutet i Flödeviken i oktober 2022.

4.5.3

Skagerrakkonferensen

I samarbete med Skjærgårdsmat i Tønsberg och flera kommuner i Norge har Skagerrakkonferensen arrangerats två gånger, första gången som hybridkonferens p.g.a. pandemin, men i maj 2022 fick deltagarna äntligen träffas fysiskt. Konferensen samlade 130 personer från näringsliv, offentliga aktörer och politiker, forskare och studenter. Med andra ord, hela värdekedjan relaterade till hållbar resursförvaltning i Skagerrak.

Konferensen bjöd bl.a. på inspirerande presentationer från företag och forskare. Genom modererade paneldebatter med politiker, myndigheter och företag belystes utmaningar, möjligheter och satsningar för hur vattenbruksnäringen ska växa i vårt gemensamma havsområde Skagerrak. Under konferensen arrangerades också en marin företagsmessa/matmarknad där företagen visade upp och sålde produkter. Enligt utvärderingen av konferensen tyckte deltagarna att konferensen var mycket givande och inspirerande och många nya kontaktytor skapades. Skagerrakkonferensen som sista aktivitet visade sig bli ett kvitto på att projektet lyckats skapa en god Triple Helix-samverkan.

4.5.4

Marin företagsmessa

En Marin Företagsmessa har arrangerats tre gånger på Tjärnö marina laboratorium, och en gång inom projektet. Företagsmässan samlade ett 80-tal forskare, företagare och politiker på plats. Mässan har växt och blivit en viktig mötesplats och inspirationskälla, inte minst för unga och drivna entreprenörer i gränsregionen.

Den marina företagsmässan har visat sig vara en viktig mötesplats för inspiration och utbyte av kunskap och kontakter. Mässan har synliggjort många olika marina företag, stärkt samarbetet mellan dem och bland annat lett till uppstarten av leaderprojektet "Kommersialisering av den invasiva arten Stillaohavsstron" Tyvärr satte Covid 19 den årliga företagsmässan på paus under pandemin, men implementerades i Skagerrakkonferensen som genomfördes i maj 2022 i Strömstad.

4.5.5

Kurs för politiker och tjänstepersoner i marina frågor

Politiker har en viktig roll för att skapa förutsättningar för hållbar näringslivsutveckling och vattenbruk i kommunerna. Ansvar för planering, strandskydd och vissa tillstånd ligger hos kommunerna. Projektet har därför tagit fram ett kurskoncept för svenska och norska politiker och tjänstepersoner. Syftet är att ge bakgrund och fördjupad kunskap i marina frågor med fokus på Skagerraks marina miljö, och potentialen för utveckling av marina näringar.

Kursen har genomförts vid två tillfällen på Tjärnö marina laboratorium och totalt har ett trettiotal norska och svenska politiker och tjänstepersoner deltagit. Ett viktigt resultat från kursen är mötet mellan politiker och akademi och ökad möjlighet att nyttja kunskap från forskningen i kommunerna. Svinesundskommittén och Politiskt Forum Skagerrak har som målsättning att erbjuda fler kurser.

4.5.6

Komparativ Studie nationalparker

Inom ramen för projektet har Julia Sandsten, student på GU genomfört en komparativ studie som masteruppsats om Kosterhavet och Yttre Hvalers nationalparker. Rapporten publicerades i juni 2022.

Resultaten från rapporten indikerar flera skillnader i ländernas lagstiftningsstrukturer och förvaltningssystem. Tre viktiga gränsöverskridande utmaningar har identifierats; olika prioriteringar, avvikande organisationsstruktur och beslutsfattande mandat, och viktigast av allt, graden av tilldelade resurser och kapacitet. Dessa utmaningar kan ses som nära kopplade till länderas lagstiftningsstrukturer och ledningssystem, och verkar orsaka obalanser i det gränsöverskridande samarbete mellan nationalparkerna.

Möjliga lösningar inkluderar att bestämma vad gränsöverskridande samverkan betyder i det specifika sammanhanget, planera för hur man samarbetar, formalisera informellt nätverk och viktigast av allt, fördela resurser för samarbete.

Projektorganisation

I egenskap av projektägare har Svinesundskommittén och Viken fylkeskommune haft det övergripande projektledningsansvaret. Processledare för projektet har varit Svinesundskommittén. Norsk projektägare var först Östfold fylkeskommune som sedan slogs samman till Viken efter fylkessammanslagningen i Norge. Medsökande är Länsstyrelsen och Göteborgs Universitet. Västra Götalandsregionen, 10 kustkommuner i projektområdet på både norska och svensk sida har deltagit i projektets aktiviteter. 5 svenska företag är också medfinansiärer till projektet.

Den svenska delen av projektet har haft en projektledare för varje delområde, Den norska delen har haft en projektledare för alla tre delområden, med störst tonvikt på näringslivsutveckling. En projektgrupp där projektledarna ingått har fungerat som en arbetsgrupp med regelbundna avstämningar varannan vecka. Svinesundskommitténs arbetsutskott har fungerat som projektets styrgrupp. En projektägargrupp bestående av projektägare och medsökande har träffats två gånger per år.

Projektsamarbetet över gränsen har överlag fungerat bra. Under projektperioden fanns dock en del utmaningar att hantera. Flera nyckelpersoner som var med och skapade projektet har av olika anledningar lämnat projektet, och med en stor omsättning av projektledare och projektpersonal, har projektet periodvis tappat styrfart inom olika delområden. Att den tjänsteperson som medverkade i projektskrivandet för havsförvaltning avslutade sin tjänst under projektets börjanmedförde att Länsstyrelsens roll förblev otydlig. En viktig lärdom här är att resultat, eller ett projekt, inte kan hänga på person utan måste utgå från funktion och förankras med chefer. Inom delområde forskning och akademi drabbades en nyckelperson av allvarlig sjukdom och frånvaro. Bildandet av Viken fylkeskommune och omorganiseringen påverkade processen på norsk sida då man fick ägna sig åt internt fokus samt att tilltänkta norska medarbetare fick andra arbetsuppgifter. Överlag har projektsamarbetet och ansvarsfördelningen inom delområde näringsliv fungerat mycket bra.

Det gränsregionala samarbetet påverkades också av pandemins restriktioner och stängd landsgräns mellan länderna. Utan det fysiska mötet tappar man den mellanmännsliga dimensionen som är viktig för att skapa goda relationer över gränsen. Omställningen till digitala möten och aktiviteter har ändå fungerat bra och skapat oväntade positiva effekter, som att flera företag, forskare och myndigheter deltagit på projektets aktiviteter, också med ett större upptagsområde. Vi har t.ex. haft med företag från norra Sverige, Lofoten, Danmark och Frankrike. I början av pandemin genomförde projektet en riskanalys med tillhörande handlingsplan för hur projektgruppen skulle agera utifrån olika scenarion. Den inbyggda ojämna resursfördelning i Interregprojekt, som inneburit fler projektledare i den svenska delen, har medfört att det inom vissa områden varit svårt att hitta samarbeten över gränsen. Projektet hade gynnats av en jämnare resursfördelning mellan länderna.

Indikatorer

Återhämtningen efter pandemin bland näringarna är för tidig att analysera men flera av företagen som medverkat i projektet satsar, expanderar verksamheten och anställer personal som resultat av att efterfrågan ökar igen.

Aktivitetsindikatorer	Målvärde	Hittills uppnått sedan projektstart
Antal företag som får stöd	35	49
Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt stöd	35	49
Antal nya företag som får stöd	15	15
Företag som genom åtgärden etablerat sig på en större marknad	6	8
Företag som inlett exportsatsning	5	5

Indikatorerna som presenteras i tabellen ovan visar att målvärdena inom indikatorerna har uppnåtts med råge. Totalt har 49 företag medverkat och fått stöd genom projektet, då främst genom de aktiviteter som projektet genomfört inom nätverken för ostron och algföretag. Totalt har 15 nya företag inom branschen startas under projektet, 8 företag har etablerat sig på en större marknad och fem företag har inlett en exportsatsning.

Pandemin har inneburit ett bakslag för både ostronnäringen och algnäringen och lett till att i princip alla medverkande företag har minskat i omsättning. Återhämtningen efter pandemin bland näringarna är för tidigt att analysera men flera av företagen som medverkat i projektet satsar, expanderar verksamheten och anställer personal som resultat av att efterfrågan ökar igen.

Gränsöverskridande mervärde

7.1

Gränsen som resurs

Svinesundskommittén, i egenskap av gränskommitté, har alltid det gränsöverskridande mervärdet i fokus. Kommitténs uppdrag är att arbeta med tillväxtfrågor över gränsen och där är det marina en mycket viktig näring. Aktiviteterna inom projektet har varit utformade för att stärka nätverken och lärandet av varandra. Vi har lärt oss att lagstiftning, tillståndsprocesser och arbetssätt skiljer sig åt mellan länderna. Norge har en lång tradition av marina näringar och utvecklat en tydligare myndighetsutövning för marina näringar, med egen aquakulturlag som tydligt styrning. Fylkeskommunen har också större mandat än regionerna i Sverige. I projektet har vi lärt av varandra och använt kunskapen som inspiration för att påverka myndigheter och regering för att förenkla och regelverk och tillståndsprocesser i Sverige.

Genom projektet har befintliga kopplingar över gränsen stärkts och nya beständiga samarbeten och nätverk har etablerats. Skagerrakkonferensen, gränsregionalt planforum, forskarkonferensen, företagsnätverken inom ostron och alger och ett nyetablerat Politiskt forum för Skagerrak är några exempel på detta. När det gäller Forskning och akademi så finns det inga geografiska gränser, man samarbetar med personer inom samma ämnesområde snarare än geografiskt område. Forskning pågår i olika projekt löpande mellan länderna.

7.2

Nyttjande av kritisk massa

Eftersom vattenbruket i Skagerrak är under utveckling och företagen är relativt små och få har det större underlaget med företag från hela Skagerrakområdet varit en förutsättning för ett gott erfarenhetsutbyte inom företagsnätverken. Ett exempel är att ostronföretagare i Skagerrak samarbetar för ett gemensamt varumärke för ostron. Möjligheten att påverka framtagandet av svenska riktlinjer för alger har ökat genom att projektet har haft ett större antal medverkande företag.

7.3

Överbryggande av gränshinder

Projektet har arbetat för att överbrygga det mentala/upplevda gränshindret som gränsen innebär. Innan projektet fanns ett begränsat utbyte mellan företag, myndigheter och politiker inom marina frågor över gränsen. Genom att skapa gränsregionala mötesplatser för aktörerna att träffas har projektet till stor del kunnat överbrygga detta gränshinder.

Projektets riktiga utmaning och fysiska gränshinder har varit Covid 19, och nästan två år med stängd gräns mellan länderna. Detta gränshinder har vi inte kunnat påverka i projektet utan fått anpassa aktiviteter efter rådande förutsättningar. Digitala möten har många fördelar och lättare att samla flera deltagare, men inte lika bra för att skapa mellanmänniska kontakter och relationer. Vilket är viktigt för att skapa god tillit och förtroende för kontakter mellan länderna.

Projektet har också identifierat ett antal gränshinder som delvis lösts och som Svinesundskommittén och næringen kommer arbeta vidare med. Dessa gränshinder nämns kort nedan.

Forskningsfartyg mellan länderna. När forskningsfartyg som är ett så kallat statsfartyg skall köra till Norge med studenter eller för forskningsuppdrag krävs tillåtelse från det land man vill besöka. Det är försvarsmakten som ger den tillåtelsen. Eftersom detta är en "resa" som görs ofta har man gjort en förenkling i hanteringen. Ansökan ska gå via ambassaderna, men idag kontaktar man det norska försvaret direkt och har fått tillåtelse utan några problem.

Import/export provsmakningsprodukter till mässor/event. Mässor och event är bra tillfällen för företagen att visa upp sina produkter för potentiella kunder. På grund av en upplevd svårighet att frakta varor över gränsen – där också överblivna varor ska fraktas tillbaka över gränsen – hindras små aktörer att delta på marknader på andra sidan gränsen. Lösningen är att nyttja befintliga transportföretag som har tillstånd att exportera varor över gränsen.

Import/export av levande djur. I projektet har vi arbetat med ett "case" där ett norskt förädlingsföretag vill köpa levande krabba Sverige. När det gäller länder utanför EU behöver fiskarna skriva leveransrapport till Hav och Vattenmyndigheten för varje leverans. Detta ger en administrativ börda som tar tid och som gör att intresset för att fiska minskar i takt med att den eventuella lönsamheten försvinner. Då det handlar om små kvantiteter kan en lösning vara samordning och en förenkling av det administrativa arbetet för att få lönsamhet i fisket.

De horisontella kriterierna

8.1

Hållbar utveckling

Ett av Svinesundskommitténs övergripande mål är att ”verka för en dynamisk, konkurrenskraftig och miljömässigt hållbar utveckling” och detta tas i beaktande inom alla våra aktiviteter och projekt så som Marint Gränsforum Skagerrak. Projektet har utgått från FN:s globala klimatmål och verkat för att långsiktigt skapa och driva ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet genom marina näringar som etableras, växer och utvecklas i vår gränsregion.

Många företagare som deltagit i projektet är i grunden engagerade i hållbarhetsfrågor, då alg, mussel - och ostronodling är klimatsmarta och har många positiva miljöeffekter och renar och minskar övergödningen i havet. I projektet har det bl.a. arrangerats en workshop serie i cirkulär ekonomi, där företagen fått göra en hållbarhetsanalys av sitt företag. Pilotprojektet med marina kolonilotter har syftat till att lyfta fokus på självförsörjning och att genom kunskapsspridning skapa uppmärksamhet för klimatsmarta råvaror från havet och att fler i framtiden ska börja odla i havet för eget bruk, precis som kolonilotter på land.

8.2

Jämställdhet

Branschen är relativt jämställd. De företag som deltagit i projektet, ägs och drivs både av män och kvinnor. Även inom forskningen är det relativt jämställt mellan män och kvinnor och det finns även en bra representation av forskare och studenter födda utanför Norden.

Projektet har arbetat för att kvinnor och män ska behandlas lika i de aktiviteter som vi genomför.

8.3

Lika möjligheter och icke-diskriminering

Projektets aktiviteter har planerats för att tillgodose allas behov och inte hindra någon att delta. Vi har sett till att sprida information om projektet brett för att nå ut till så många som möjligt. Landningssidan för projektet på Svinesundskommitténs hemsida har tillgänglighetsanpassats så att personer med syn- och hörselnedsättning lättare kan ta del av innehållet.

Projektet har också stöttat Ung företagsamhet och Norska ungdomsbedrifter genom att bjudas in och engagera dem i aktiviteter, seminarier och konferenser. De gånger icke nordisktalande personer deltagit på projektets kurser och workshops har språket anpassats till engelska. I alla aktiviteter har också maten anpassats utifrån både allergier, hälsoval och religiösa preferenser för att alla ska känna sig inkluderade.

Information och kommunikation

Kommunikation är en viktig del av ett projekt. Inledningsvis avsattes tid för att ta fram en väl genomarbetad kommunikationsplan med målgrupper och kanalval. Ett gemensamt arbetsverktyg Teams etablerades, men tyvärr fungerade detta inte fullt ut i alla delar av projektet, då vissa projektpartners hade problem med att använda Teams på grund av organisationens policy. När kommunikationen omfattar så många olika system och delar krävs yrkeskompetens och denna saknades till stor del inom projektorganisationen. Då det inte gick att rekrytera en utbildad kommunikatör sköttes detta av processledare och projektledare i gott samarbete under början av projektet. Efter ungefär ett år tillsattes en resurs med fokus på kommunikation med en anställning på 50 procent.

En lärdom av detta inför framtida projekt är att samla en arbetsgrupp bestående av kommunikatörer från projektets samtliga partners och medsökande för att bättre hjälpas åt att sprida information.

9.1

Kommunikationskanaler

Vid projektets start gjordes en grafisk profil och vi tog fram roll-ups och visitkort med info om projektet och med loggor på Interreg och projektägarna. Det togs också fram en PowerPoint-presentation som mall för våra presentationer på olika aktiviteter. Inledningsvis deltog projektet på olika event med vattenbruk i fokus för att informera om projektet. Detta för att knyta kontakter och lyssna in behov. Det genomfördes också enkäter och intervjuer för att fånga in företagens behov.

Tidigt i projektet upprättades ett Facebook-konto och en blogg "Produktivt Skagerrak". Dessa kanaler användes för att sprida intressant information och nyheter inom utvecklingen av vattenbruk i Skagerrak men även för att sprida dokumentation från projektets aktiviteter. Följarantalet blev dock aldrig riktigt stort. Bloggen kommer inte att leva vidare.

Det upprättades en landningssida för projektet på Svinesundskommitténs webbsida där information spreds om evenemang och referat från aktiviteter. Information om projektet lades också ut på Viken fylkeskommuns webbsida, där finns också flera nyhetsartiklar med utgångspunkt i bloggartiklar. Informationen kommer finnas kvar på Svinesundskommitténs och Vikens webbsidor. Flera filmer har också producerats i syfte att presentera och lyfta fram de företag som medverkat i projektet. Filmerna har delats på blogg, sociala kanaler och bl.a. visats under Skagerrakkonferensen.

>>

Kommunikationsavdelningen på Göteborgs universitet har hjälpt till att sprida information om projektet i deras kanaler och byggt upp en sida som samlar information och kunskap som genererats om pilotprojektet med marina kolonilotter.

För att samla intressenter runt marina kolonilotter i Norden har en Facebook grupp startats, ett forum för nätverkande och kunskapsutbyte. Göteborgs Universitet kommer att administrera Fb -gruppen efter avslut.

9.2

Digital plattform

Under projektets sista år påbörjades ett stort arbete med ett digitalt magasin "Produktivt Skagerrak". Syftet var att nå ut bredare med projektets många goda resultat och locka till läsning med visuellt inbjudande sida. För detta tog projektet experthjälp för att berätta om aktiviteterna på ett lättamt och tillgängligt vis. Magasinet är också tänkt som en digital populärversion av slutrapporten för projektet.

9.3

Annonsering

För att sprida kunskap om det "Digitala magasinet" annonserades på Facebook, LinkedIn, Instagram och Google. Detta för att nå ut bredare eftersom målgruppen är relativt liten. Under januari fram till sista maj 2022 hade det digitala magasinet över 500 unika besökare. Ambitionen är att låta det digitala magasinet leva vidare, och eventuellt stöpas om till en fortsättning genom Politiskt Forum Skagerrak.

9.4

Logotyper

Interregs logotyp har använts i samtliga publikationer som trycksaker, inbjudningar och projektets digitala sidor produkter. På pressmeddelanden och liknande har det också framgått i texten att projektet varit medfinansierat av Interreg Sverige-Norge. När projektet har omnämnts i media har vi tryckt på att medierna ska inkludera denna information.

Förankring av projektets resultat och effekter

Samverkan med nationella och regionala företagsfrämjande aktörer, forskning och akademi har varit viktigt för förankring och kunskapsutbyte. Resultat och effekter kommer också nyttjas och bäras vidare av regionernas politiska samarbete – Politiskt Forum Skagerrak.

Projektet har löpande förankrat projektets resultat för projektpartners och styrgrupp. Projektet har eftersträvat samverkan med andra projekt, kommuner, regioner och myndigheter för bästa möjliga kunskapsutbyte. Samverkan med nationella och regionala företagsfrämjande aktörer, forskning och akademi har varit viktiga samarbeten för förankring och kunskapsutbyte. Här är exempel på aktörer som projektet samverkat med: Nofima, Rise, Maritima Klustret, Innovatum Science park, Blender Collective, Inspiria Science park, Havsforskningsinstitutet, Swemarc och Fiskekommunerna.

Att dra nytta av andra projekt och resultat har varit en viktig del projektet, Några exempel är Marin Utveckling i Bohuslän, Scary Seafood, Förstudie Japanska ostron, Swedish seaweed agenda, Added Value local food och SNOK (Scandinavian Network on Oyster Knowledge and management)

Projektmålet har varit att skapa varaktiga arbetsformer och strukturer. Utan en politisk vilja är det svårt att främja näringsens utveckling. I och med regionernas beslut om ett politiskt samarbete i Politiskt Forum Skagerrak kommer projektets resultat och effekter nyttjas och bäras vidare och goda förutsättningar för att delar av projektets aktiviteter och resultat kan övergå i befintlig verksamhet.

De goda resultaten i projektet har lett till att fylkesrådet i Viken fylkeskommune har antagit en ambitiös vidaresatsning på marin bioekonomi. Ärendet kommer upp i Viken fylkesting i september i år. Satsningen innebär engagemang i nya projekt, även Interreg-projekt, som främjar marin näringslivsutveckling i Viken och Skagerrak. Samarbetet med de andra regionerna runt Skagerrak, särskilt Vestfold och Telemark och Västra Götaland, kommer att vara viktigt i denna satsning.

Aktiviteter och ekonomi

Tabellen nedan ger en översikt över projektets ekonomi, uppdelad på de huvudkostnadsposterna. Vid ansökan om förlängning av projektet under första halvåret 2022 upprättades en reviderad budget som godkändes av Interreg. Ackumulerade kostnader i projektet mäts mot den reviderade budgeten.

	Sverige						Norge			
	Budget €	Budget SEK 10,64	Reviderad budget vid förlängning		Förbrukat €	Förbrukat % mot reviderat	Budget	Reviderat budget forlengelse	Förbrukat	Förbrukat % mot reviderat
	EUR	SEK	EUR	SEK	EUR	%	NOK	NOK	NOK	%
Personal	1 003 936	10 685 895	1 043 433	11 106 301	1 020 111	98%	2 952 000	2 620 000	2 724 992	104%
Eksterna tjänster	112 740	1 200 005	120 078	1 278 110	122 787	102%	2 025 200	2 323 000	2 404 135	103%
Utstyr och investeringar	37 580	400 002	14 750	156 999	13 683	93%	400 000	535 000	10 297	2%
Resor och logi	48 089	511 859	30 239	321 864	16 547	55%	180 000	129 000	98 958	77%
Schablon	150 590	1 602 880	156 515	1 665 946	152 984	98%	442 800	393 000	408 795	104%
Summa	1 352 935	14 400 640	1 365 015	14 529 220	1 326 111	97%	6 000 000	6 000 000	5 647 177	94%

På svensk sida finns ett underutnyttjande på 26 824 EUR, vilket motsvarar 3 % av de budgeterade totalkostnaderna. Det beror främst på att den planerade investeringen för en odlingsplattform för Marina kolonilotter i Sverige uteblev. Med projektförlängningen flyttades en del av de ursprungliga budgeterade kostnaderna för utrustning samt resor och logi till personal och externa tjänster, vilket bland annat gjort det möjligt att ta in externt stöd för kommunikationstjänster och skapandet av ett digitalt magasin, samt en större satsning på Skagerrakkonferensen 2022.

På norsk sida finns ett underutnyttjande på 352 823 NOK, vilket motsvarar 6 % av de budgeterade totalkostnaderna. Det beror främst på att den planerade investeringen i en Marin Nyttelund på Hvaler inte kunde genomföras inom den uppsatta budgeten. En del av de ursprungliga budgeterade kostnaderna för personal samt resor och logi, har flyttats till externa tjänster, vilket bland annat har gjort det möjligt att ta in extern personal för genomförandet av Skagerrakkonferensen 2022.

11.1

Kommunikation A1

Kommunikationsplanen som togs fram har följts. Dock tog det tid att få planen helt inarbetad, För att nå ut bredare med projektets resultat, togs hjälp av externa aktörer för att skapa ett digitalt magasin, produktion av artiklar och annonser på sociala medier. Den uteblivna investeringen av odlingsplattformen (Marin kolonilott) möjliggjorde att flytta budget till kommunikation.

11.2

Projektledning A2

Svinesundskommittén och Viken fylkeskommune har som projektägare tillsammans koordinerat projektet. Det har funnits en projektledare för varje delområde, Flera av projektets aktiviteter ställde om till digitala versioner eller pausades under pandemin. Vilket innebär minskade kostnader för resor och möten som möjliggjorde att projekttiden kunde förlängas med sex månader och genomförande av aktiviteter.

11.3

Marin näringslivsutveckling A3

Inom delområde näringsliv har planerade aktiviteter genomförts enligt plan. Flera av projektets aktiviteter ställde om till digitala versioner eller pausades under pandemin. Vilket innebär minskade kostnader för resor och möten. Planerade investeringar för två odlingsplattformar för marina kolonilottar uteblev, på norsk sida var kostnaden för den planerade lösningen för dyr i förhållande till budgeten. På svensk sida lyckades man inte få till en driftsorganisation som kunde sköta plattformen efter avslutad projekt, vilket är ett krav från Länsstyrelsen för att söka strandskyddsdispens. Den planerade företagsmässan sattes först på paus och implementerades sedan i Skagerakkonferensen. De minskade kostnaderna möjliggjorde en omfördelning av budget för inköp av utrustning till den digitala databasen och en större satsning på Skagerakkonferensen.

11.4

Havsförvaltning A4

Aktiviteter inom delområden Havsförvaltning har under projektperioden formulerats om. Alla planerade aktiviteter har genomförts. Att den tjänsteperson som medverkade i projektskrivandet för havsförvaltning avslutade sin tjänst under projektets början, ledde till att Länsstyrelsens roll förblev otydlig och mindre personalkostnader har gått åt.

11.5

Forskning och akademi A5

Flertalet av de planerade aktiviteterna har genomförts. Forskningskonferensen på Havsforskningsinstitutet i Flödeviken hösten 2021 blev framskjuten till efter projektslut. Budget flyttades för möjliggörande av en extra satsning på Skagerakkonferensen, som också lockade många forskare i regionen.

11.6

Utvärdering A6

Forskningsinstitutet Nordregio har haft i uppdrag att utvärdera projektet. Två delutvärderingar och en slututvärdering har genomförts. Budget sattes för utvärderingen inledningsvis, inför delrapport två gjordes en extra beställning för fördjupad analys av företagens behov för att tydliggöra riktningen av projektet. Detta möjliggjordes genom omfördelning av budget efter att investeringen av odlingsplattformar uteblev.

Förslag och idéer

- Initiativ från näringen att arbeta med ett gemensamt varumärke för ostron i Skagerrak.
- Att genomföra en mer systematisk studie av upplevda gränshinder bland företagare inom den maritima sektorn.
- Forskningsprojekt medstudier kring hur ett intensivt krabbfiske kan ge för resultat? Kan det förbättra den ekologiska balansen i Skagerrak? Kan främja krabborna till att bli mer välmatade och välmående?
- Att utveckla konceptet “Marina kolonilotter” i större skala Norden.
- Ett större marint gränsregionalt företagskluster i Skagerrak som samlar alla marina näringar inom fiske och vattenbruk. Med syfte att skapa en ännu större kritisk massa och samverka kring logistik, förpackning, industriprocesser, marknadsföring, digitalisering etc. Detta har gjorts framgångsrikt i andra områden som på Island med Iceland Ocean Cluster.
- Vidareutveckling av kunskapsturism i Skagerrak.

Länkar och arkiv

Kommunikationskanaler Marint gränsforum Skagerrak:

[Produktivt Skagerrak – Blå tillväxt för en hållbar framtid](#)

[Produktivt Skagerrak \(ostfoldfk.no\)](#)

[Marint Gränsforum Skagerrak - Blå Tillväxt \(svinesundskommitten.com\)](#)

[Viken fylkeskommune](#)

Marint gränsforum i media:

[Dokumentation - Blå Tillväxt \(svinesundskommitten.com\)](#)

Pilotförsök marina kolonilotter:

[Marina kolonilotter – odling under ytan | Havet, Göteborgs universitet](#)

<https://www.gu.se/sites/default/files/2022-03/marina-kolonilotter-rapport.pdf>

[Marina kolonilotter i media | Havet, Göteborgs universitet \(gu.se\)](#)

Skagerrakkonferensen:

[Välkommen — Skagerrakkonferansen](#)

[Skagerrakkonferensen 2022 - YouTube](#)

[4 Maj - YouTube](#)

Projekt Scary Seafood:

[Scary Seafood | Centrum för Hav och samhälle, Göteborgs universitet \(gu.se\)](#)

Projekt Havhøst i Norden:

[Havhøst i Norden - Havhøst \(xn--havhst-eya.dk\)](#)

Digital databas samarbete med Universeum:

[Vislab | Universeum](#)

Film som sammanfattar projektet:

[Marint gränsforum Skagerrak - Slutfilm.mp4 on Vimeo](#)

SLUTRAPPORT

Marint Gränsforum Skagerrak 2019-2022

Blå bioekonomi är ett område som växer och skapar utrymme för fler jobb och företag i hela Norden. Inom dessa områden utvecklas globala produkter och tjänster som gynnar hela vår planets framtid

Marint Gränsforum Skagerrak var ett treårigt projekt inom programmet Interreg Sverige-Norge. Projektet drevs av Svinesundskommittén och Viken fylkeskommune tillsammans med medsökande Länsstyrelsen i Västra Götaland och Göteborgs universitet/Tjärnö marina laboratorium.

